

101

anècdotes
DEL
MONTSENY

ANDREU PUJOL MAS

ELOI OMELLA / ISTOCK PHOTOS

Índex

101 anècdotes del Montseny

Primera edició: maig del 2021

Primera reimpressió; setembre del 2021

© Andreu Pujol Mas, dels textos

© Editorial Efadós, d'aquesta edició

Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

© Editorial Efadós, de la col·lecció

KM 0® PRODUCTE LOCAL

Coordinació editorial:

Jaume Alcázar Parera

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la coberta:

Digoarpi / Istock Photos

ISBN 978-84-18243-29-5

DL B-2253-2021

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprògràfics) - www.cedro.org

Abreviatures:

AFCEC: Arxiu fotogràfic del Centre
Excursionista de Catalunya

AHMA: Arxiu Històric Municipal
d'Arbúcies

ICGC: Institut Cartogràfic i Geològic
de Catalunya

CRDI: Centre de Recerca i Difusió
de la Imatge

A canonades contra les Agudes.....	10
Àlex Crivillé, dels revolts de Collformic al campionat del món.....	14
Allà on reposa Johan Cruyff	18
Antoni Tàpies, de Campins al món	22
Artur Osona, «descobridor» del Montseny	27
Bartomeu Regàs, d'Hostalric a secretari del papa Calixt III	29
Bernat Martorell, de Sant Celoni al Louvre	32
L'arbre més gros de Catalunya	35
Dos monuments a Seva en record de les carlinades	38
El 80 % de l'aigua embotellada de Catalunya.....	42
El barber de Sevilla, era del Montseny?.....	45
El botànic Joan Minuart	47
El Cacaolat de Cardedeu.....	50
El carboneig	54
El castell de Fluvià, escenari de la guerra dels Segadors.....	58
El castell de les Agudes, una fortalesa desapareguda	61
El castell de Montsoriu, «un dels bells e dels nobles del món»	64
El Castellnou de Llinars, un palau renaixentista	68
El combat d'Arbúcies	71
El comtat de Montseny a <i>Gran Hermano</i>	73
El general Josep Moragues, heroi de la guerra de Successió.....	76
El modernisme a la Garriga	80
El monestir de Sant Marçal.....	84
El monestir de Sant Salvador de Breda.....	88
El Montseny de Verdaguer	91
El pa de pessic d'Arbúcies, una recepta reial.....	94
El Pavelló de Noruega de l'Exposició Internacional del 1929	96
El pitjor accident aeri de Catalunya	100
El pont Trencat	104

El Racó de Can Fabes, el primer tres estrelles de Catalunya	108	La mort de Quico Sabaté a Sant Celoni.....	228
El rei Alfons el Cast, va néixer a Vilamajor?	112	La mort del Cap d'Estopes a Sant Feliu de Buixalleu	231
El Roquer d'Arbúcies i els nens refugiats.....	116	La penitent del Montseny	233
El <i>Tirant lo Blanc</i> a la Batllòria.....	120	La penúria dels Goytisolo a Viladrau	235
El tritó del Montseny, una espècie endèmica	124	La Taula dels Tres Bisbes	238
Els arbres de Nadal d'Espinelves	127	La terrissa de Breda	242
Els arxius catalans, sans i estalvis a Viladrau	130	La <i>Vilardella</i> , espasa màgica dels reis catalans.....	246
Els autocars d'Arbúcies	134	Lampidorra, un país imaginari.....	250
El pont de les Desgràcies.....	137	L'arbre de la llibertat	253
Els borregos de Cardedeu	140	Les aigües termals de la Garriga.....	256
Els comunidors: espantar el mal temps entre la fe i el mite.....	144	Les ametistes del Montseny.....	260
Els dòlmens de la Serra de l'Arca	147	Les bruixes del Montseny	263
Els emprius del Montseny, una forma de propietat de la terra	150	Les llegendes del Montseny	265
Els funiculars i els trens cremallera que no van ser	154	L'observatori meteorològic del Turó de l'Home	267
Els llops del Montseny.....	156	Manuel Blancafort i els rotlles de pianola.....	272
Els pous de neu i de glaç.....	160	Matagalls 1909: la primera competició d'esports d'hivern a Catalunya ..	276
Els rius del Montseny	164	«Mori el Merma».....	280
En Pitarra a Campins i a Hostalric	168	Mossèn Josep Baborés de Gualba, un rector contra els <i>gavatxs</i>	282
En Quico de les Vernedes	172	Mossèn Pere Ribot, presència i resistència	285
En Serrallonga, bandoler de Viladrau	175	On Salvador Espriu mai no va voler tornar.....	288
L'ermità de Samalús	178	L'ovella del Montseny.....	290
L'Estela de la Calma, un misteriós monument megalític.....	182	Presidents de la Generalitat montsenyencs	294
Guerau de Liost i la muntanya d'ametistes.....	186	Rafael Patxot i la masia Mariona.....	298
Hostalric, història a l'ombra d'un volcà.....	189	René Metras, galerista celoní	302
L'Hotel de Santa Fe	192	Sant Antoni Maria Claret, vicari de Viladrau	304
Jordi Pujol a Tagamanent.....	196	Sant Bernat: l'ermita neoromànica d'un cineasta.....	310
Josep Aragay, artista noucentista	200	Sant Miquel dels Barretons, la solució contra el mal de cap.....	314
Josep Tarradellas a la Costa del Montseny.....	204	Sant Segimon i la seva herba per calmar la tos.....	318
La batalla de Cardedeu del 1808.....	207	Santiago Rusiñol i el Montseny	322
La comarca del Baix Montseny	209	Skol, una cervesa del Montseny.....	326
La Figuera, «allà en els plans més alts».....	212	Un atemptat contra la base militar de Puig Sesolles?	328
La fortificació ibèrica del turó de Montgròs.....	215	Un massís, tres climes	332
La Gualba d'Eugeni d'Ors.....	217	Una de les farmàcies més antigues d'Europa.....	336
La llegenda de la dona d'aigua	219	Una llotja al Liceu i una torre a Cardedeu.....	340
La marededeu de Núria i Antoni Gaudí a Vallgorguina	222	Viladrau, capital del motor	344
La matança de Collformic.....	225	L'Hostalric de Stefan Zweig.....	346

El Montseny, país de contrastos

En aquest llibre s'hi apleguen un centenar de peces que són curiositats històriques, anècdotes, rondalles o coneixences relacionades amb el massís del Montseny. Parlar de contrastos és potser un tòpic, com a tal, poc original, però, tractant-se d'aquest territori, no se m'ocorre una altra cosa. La muntanya que avui és fàcilment, i, fins i tot, excessivament accessible, va ser fins fa relativament poc un indret aïllat, cau de llegendes i supersticions de tota mena, hàbitat d'endemismes de fauna i flora, reducte de golluts i de cretins, camp de descobertes per a excursionistes intrèpids àvids d'aventures. Per una banda, la vitalitat de les valls, sempre connectades amb Europa des de l'antiguitat. El traçat de la via Augusta ara és solcat per l'autopista, el ferrocarril de Rodalies i el tren d'alta velocitat, gasoductes i carreteres, tot d'infraestructures que passen per allà on l'orografia els

deixa escapatòria. Ser lloc de pas de diverses civilitzacions ha convertit el Montseny en un enclavament estratègic controlat per castells, torres de guaita i forteses, i massa sovint en un camp de batalla. També n'ha fet part activa de la història de Catalunya i d'Occident: els fills del Montseny han agafat aquests camins per conquerir Sardenya, governar l'Església des del Vaticà o presidir la Generalitat, entre altres gestes. Per altra banda, la calma dels cims, la pausa dels boscos i la duresa dels treballs forestals, la propietat col·lectiva de la terra, els cicles repetitius dels masos i l'economia de subsistència d'aquells que els habitaven. Als peus, el clima mediterrani de suros, alzines, pins i també alguna olivera. Més amunt, els faigs, els avets i els prats subalpins que ens remeten als paisatges nòrdics. Enlloc més de Catalunya s'hi concentren, a tan poca distància, unes diferències tan marcades.

Fogars de Montclús

A canonades contra les Agudes

Un decret signat pel dictador Franco l'any 1941 establia una modalitat opcional de prestació del servei militar obligatori que permetia als estudiants universitaris assistir a uns campaments militars durant els períodes de vacances dels seus estudis. Amb aquesta formació podien obtenir el grau de sotsoficial o oficial i, d'aquesta manera, compaginar la seva llicenciatura

amb fer la mili. D'això se'n va dir popularment *milícies universitàries*, per bé que tenia una denominació oficial més llarga. Els reduïa la durada del servei militar i havien de fer només dotze mesos en comptes dels 24 de la resta de mortals, però els havien de repartir en els estius de dos cursos i, un cop finalitzats els estudis, posar-se l'uniforme durant sis mesos més.

Quan es va implantar aquesta opció, el Montseny va tenir el seu propi campament a Seva l'any 1942, que acollí un batalló d'infanteria i un grup d'artilleria, agrupant-hi un total de 851 joves. Aquell mateix octubre, el campament es va desmuntar i l'any següent es va traslladar a la vall de Santa Fe. En aquella mateixa vall també s'hi feien, des de l'any 1941, els campaments d'estiu del Frente de Juventudes de la Falange, una activitat que

A l'esquerra, la capella del campament de les milícies universitàries de la vall de Santa Fe després d'una nevada. Cuyàs / ICGC – Fons Família Cuyàs

hi seria fins a l'any 1955. Els terrenys per fer els campaments de les milícies universitàries els va cedir Júlia de Montaner, comtessa de la Vall de Canet, ben connectada amb el règim.

El campament consistia en un conjunt de barracons. A la part central hi havia les oficines, la central de correus i la centraleta telefònica. La infermeria disposava de dos barracons perifèrics, mentre que un barracó circular feia de cantina, proveïda des del proper Hotel de Santa Fe. L'any 1944 s'hi van afegir altres barracons: un anomenat *Hogar del Soldado*, amb diversos jocs i un projecte de

cinema, unes altres construccions dedicades a quadres de cavalls i, fins i tot, una darrera edificació dedicada a botiga de productes bàsics. Els soldats dormien en tendes de deu persones.

Entre les activitats, per dir-ne d'alguna manera, dels reclutes hi havia les pràctiques de tir dels grups d'artilleria. Es posaven a prova les seves habilitats disparant les bateries antiaèries contra les roques de les Agudes i, fins i tot, s'apuntava els canons cap al Matagalls, escampant també molts projectils defectuosos que quedaven sense explotar. No eren aquests els únics estralls mediambientals que hi provocava la presència militar: el campament va anar creixent, sobreixint els terrenys cedits, ocupant prats, talant arbres i obrint pous negres d'aigües fecals. Aquestes molèsties van anar acabant la paciència dels veïns i de la propietària, Júlia de Montaner, que finalment es va dirigir als seus contactes entre els capitosts franquistes per demanar que s'emportessin el campament. Així va ser com va desaparèixer l'any 1947.

Diversos exemplars del setmanari del campament de les milícies universitàries. Portava per nom *Santa Fe* i combinava la propaganda amb la informació.

Seva

Àlex Crivillé, dels revolts de Collformic al campionat del món

El 24 d'octubre del 1999 es disputava el Gran Premi del Brasil de Motociclisme al Circuit Nelson Piquet, proper a Rio de Janeiro. Aquell dia, el pilot de Seva Àlex Crivillé va quedar sisè a la cursa però es va assegurar el campionat del món de la màxima categoria, la de 500 cc. Era el primer català a aconseguir-ho.

Aquella gesta es va celebrar amb una gran eufòria al seu poble natal. Així ho explica en la seva autobiografia *Una vida sobre rodes*: «L'alegria va ser indescriptible al box de l'equip, encara que es van destapar més ampolles de cava a Seva i a tot Espanya que no pas al Brasil. Després de la cursa vaig parlar amb la meva mare i el meu germà Antonio, que van explicar-me que el poble estava literalment pres per motoristes i que tot era

una bogeria. Jo vaig poder-ho comprovar una mica més tard a través de les imatges de la televisió, que van confirmar-me una altra vegada que tenia una afició meravellosa darrere meu». Aquella nit, Crivillé va acabar dins de la piscina de l'Hotel Sheraton de Rio de Janeiro, on estava fent una festassa amb el seu equip. «Ara ja ho he fet tot, crec que ja podria morir-me», se li va sentir a dir. Però la celebració de veritat havia de ser uns dies després amb l'arribada del pilot al seu poble.

Va ser el dilluns 1 de novembre i així ho explica la crònica de *La Vanguardia*: «Àlex Crivillé va poder gaudir ahir a la nit,

L'escultura d'Àlex Crivillé dona la benvinguda a l'entrada de Seva venint des de Sant Miquel de Balenyà. S'hi va col·locar l'any 2010 i és giratòria. Editorial Efadós